

Rewolucja 1905 roku w Rosji i na ziemiach polskich

Rewolucja 1905 roku w Rosji i na ziemiach polskich

Przyczyna rewolucji w 1905 roku

W początkach XX wieku na dalekim wschodzie zaostriżył się konflikt między Rosją a coraz bardziej ekspansjonistyczną Japonią. Rosjanie nie chcieli się zgodzić na japońską dominację w Korei. Mimo pojednawczych gestów Japonii, ufna we własne siły Rosja dążyła do konfrontacji. W 1905 roku armia japońska wkroczyła do Korei, a marynarka wojenna zablokowała Port Artur, w którym stacjonowała rosyjska flota Pacyfiku. Rosja odpowiedziała wysłaniem swych wojsk przeciw Japonii. Jednak w bitwie pod Mukdenem Japończycy odnieśli zwycięstwo nad wojskami rosyjskimi. W wyniku zawartego pokoju w Portsmouth Rosja musiała oddać Japonii część swoich ziem na wschodzie.

Wybuch rewolucji w 1905 roku

Rosja parła do wojny z Japonią, gdyż potrzebowała jakiegoś sukcesu, który mógłby uspokoić nastroje społeczne. Jednak nieudana wojna 1905 roku wpłynęła na jeszcze większą radykalizację społeczeństwa, które domagało się reform demokratycznych w absolutystycznie rządzonej Rosji. 22 I 1905 roku w Petersburgu odbyła się demonstracja, która została brutalnie rozpedzona przez policję i wojsko. Z powodu bardzo wielu ofiar, wydarzenie to nazywa się „krwawą niedzielą”.

Główne siły rosyjskie znajdowały się na dalekim wschodzie, więc car Mikołaj II, nie chcąc dopuścić do groźnych rozruchów, musiał pójść na pewne ustępstwa. Postanowiono wprowadzić system wyborczy i zwołać parlament, czyli Dumę. Nie uspokoiło to jednak sytuacji, a w drugiej połowie roku na pancerniku Potiomkin wybuchł bunt marynarzy. Następnie przez kraj przetoczyła się fala masowych strajków, a w grudniu miało miejsce powstanie moskiewskie.

W tym czasie pogłębiły się rozbieżności w partii komunistycznej. Partia rozbiła się na marksistowską większość bolszewików i na mienszewików. Inne ważne partie opozycyjne to Konstytucyjni Demokraci (kadeci) i Partia Socjalistycznych Rewolucjonistów (eserowcy).

Podczas rewolucji w roku 1905 powołano pierwsze Rady Delegatów Robotniczych, jako formy władzy proletariatu. Zastosowano nowe formy walki o prawa socjalne, takie jak strajk powszechny. Wydarzenia te były początkiem demokratyzacji systemu i osłabienia caratu.

Rewolucja na ziemiach polskich

W wyniku wydarzeń „krwawej niedzieli” na terenach zaboru rosyjskiego nastroje społeczne zaczęły się stopniowo zaostrzać. Nastąpił strajk szkolny, którego skutkiem była repolonizacja oświaty. Od stycznia 1905 roku stopniowo podnoszono płace i skracano tydzień pracy, by zapobiec wybuchowi buntu przeciw władzy carskiej.

Konflikt jednak zaczął narastać do 1906 roku, gdyż premier Stołypnin poprzez nową ordynację wyborczą zapewnił w Dumie zdecydowaną przewagę stronnictwom prawicowym. Wobec robotników stosowano krwawy terror. Zdecydowano się także na faworyzowanie bogatych chłopów. 1 maja 1906 roku w święto pracy w Warszawie odbył się pochód, który przerodził się w manifestację. Została ona rozpedzona, jednak kilkadziesiąt osób zostało zastrzelonych podczas walk z policją. W następstwie wybuchł strajk powszechny, który w Łodzi zakończył się śmiercią około 300 demonstrantów. Polscy socjaliści tworzyli rady delegatów na wzór rosyjski. Powołano do życia tzw. „republikę zagłębiowską” i „republikę ostrowiecką”. Organizacja Bojowa PPS (Polskiej Partii Socjalistycznej) przeprowadzała liczne zamachy na przedstawicieli władzy. Podczas tzw. „krwawej środy” zabito i raniono kilkudziesięciu policjantów.

W 1906 roku nastąpił w środowisku polskich socjalistów podział na PPS-Frację Rewolucyjną Józefa Piłsudskiego, dążącą do niepodległości Polski oraz na PPS Lewicę, dążącą do ogólnoswiatowej rewolucji i całkowitego zniesienia granic.

Drugie główne stronnictwo polityczne, czyli Stronnictwo Narodowe Romana Dmowskiego (endecja), przyjmowało postawę prorosyjską i podchodziło do rewolucji w sposób zdystansowany. Jednak widząc wzrost napięcia społecznego Dmowski powołał do życia prawicowy Narodowy Związek Robotniczy.

Endecja była szeroko popierana przez polską burżuazję, czego wyrazem było zdecydowane zwycięstwo w wyborach do Dumy (zdobycie prawie wszystkich możliwych mandatów). Jednak wpływ na ten sukces endecji miał niewątpliwie bojkot wyborów przez partie robotnicze.